

Aktuelt nå

Norge og de andre nordiske landene framstilles i en europeisk kontekst som pionerer innen barns velferd, interesser og rettigheter (Therborn 1993). Den nordiske barndommen blir i en rekke sammenhenger gjort til en politisk korrekt norm, som bl.a. har hatt innflytelse på utformingen av FN-konvensjonen for barns rettigheter, ulike barneombudsordninger, innføring av fedrekvote ved barns fødsel eller opprettelse av organer, som det norskbaserte barnerettighetskontoret Childwatch International.

En opplagt sammenheng mellom denne pionerstillingen og utvikling av velferdsordninger for barn, er framveksten av en spesiell nordisk variant av velferdsstaten. Den økonomiske veksten fra 1930-tallet, og særlig velferdsutformingen etter den annen verdenskrig, fikk betydning og førte til at massefattigdommen ble utryddet. Ved første verdenskrig var Sverige et av de fattigste landene i Europa. Ved utgangen av 70-årene overgikk landets materielle velstand de fleste europeiske industrinasjoner.

Oppmerksomheten rundt barns sosiale og rettslige stilling i samfunnet kom på et tidligere tidspunkt sammenlignet med en rekke andre europeiske land. I velferdsutformingen inngikk en lang rekke profesjoner som hadde medansvar for barndommens formgivning. De videreformidlet gjennom sine forskjellige profesjonelle praksiser ideene om den gode barndom, bl.a. til foreldrene. Den framvoksende nordiske førskoleprofesjonen er bare en av flere i formingen av den moderne barndom.

Selv om de nordiske velferdsstatene i dag møter ulike, komplekse og mangetydige utfordringer, oppviser de likevel robusthet i møte med en rekke nye omstillinger. Det påstås at uten velferdsstaten og dens overføringer ville over 30 % av den norske befolkningen vært fattige etter EUs kriterier for fattigdom (*Adjø solidaritet?* Innlegg Norges forskningsråd 25.10.04).

Likevel ser vi tegn til økte forskjeller mellom befolkningsgrupper, selv om Norge ved siden av Sverige fortsatt representerer de land i verden som har størst likhet i befolkningen (Benum 1998). Fra alle de skandinaviske landene rapporteres det imidlertid, fra svært ulike kilder som opererer med ulike tall, at barnefattigdommen er økende, dvs. barn som pr. definisjon lever under fattigdomsgrensa. Kriteriene for fattigdom er svært variable. EU-kriteriene er bare et sett av flere.

Nå skal det straks legges til at barn som lever under fattigdomsgrensa ikke nødvendigvis opplever seg selv eller sin familie som fattige eller at det å være fattig på materielle goder nødvendigvis oppleves som ensidig

negativt. I historiske undersøkelser av en fortidig barndom, hvor retrospektive intervjuer har inngått, har ofte fattigdommen en opplevde som barn blitt tolket som nettopp den ballasten som ga styrken gjennom resten av livet.

Informantene har imidlertid tilhørt de generasjonene som fikk oppleve velferdsstatens vekst og utbygging, med økonomisk framgang, offentlig baserte velferdsordninger, økt personlig forbruk og ikke minst framtidsoptimisme. Likhet og utjevning av befolkningens levevilkår var ett av den nordiske velferdsstatenes fremste kjennetegn.

I den dagsaktuelle situasjonen er svært mye endret. Hvordan endringer i økonomi, marked og arbeidsliv får innflytelse på barn og voksnes hverdagsliv, vil trolig i de kommende årene bli ett av barneforskningens viktigste satsingsområder. En av flere aktuelle problemstillinger kan være om tidligere kollektive velferdsordninger for barn i dag oftere blir sett på som forbrukertjenester som skal tilpasses brukernes individuelle preferanser, ikke nødvendigvis fellesskapets interesser. I barnehagepolitikken tales det f.eks. om at brukere av barnehagen (ofte med uklarhet om brukerne er barna selv eller foreldrene) bør få skreddersy sitt individuelle tilbud. Individualitet og frihet verdsettes. Er det da slik at mens svaret tidligere var *fellesskapsløsninger* på de problemer som det moderne familieliv skapte, er i dag *valgfriheten* den ultimative løsningen? Er det også slik, ut fra det som går under dagens noe upresise betegnelse, nyliberalisme, at tidligere velferdsordninger for barn har kommet under press og at statens rolle endres eller svekkes? Om det foreløpig ikke kan dokumenteres at det globale markedet har hatt noen negativ virkning på de nordiske velferdsstatene, gjenstår likevel å se hvor robuste reisverk de likevel representerer.

Mye tyder på at det i barneforskningen er viktig å inndra en større samfunnsmessig sammenheng for å forstå endringer i barns velferd. Vi trenger både et aktør- og et strukturperspektiv, men vi trenger også nye "fortellinger" som går bak de tidligere om velferdens vekst, framgang og optimisme. Dette fordi framstillinger av den gode barndom i den vestlige industrialiserte verden er vevd sammen med *nasjonale* identiteter og selvforståelse. Forskning som analyserer både barndom forstått som en sosial kategori og forskning som ser barn som handlende aktører, som eksperter på sin opplevde og erfarte hverdag, er begge like sentrale.

Det siste nummeret av *Barn* i denne årgangen inneholder artikler med varierte temaer som alle har til felles at de belyser endringer i barn og unges hverdag i det moderne samfunn.

Det kommersielle marked og medienes betydning for barn får i dag stor forskningsoppmerksomhet. Utbredelsen av medier og mediebruk er hovedtema i artikkelen *Barn i et digitalt samfunn*, skrevet av et forsker-team knyttet til et større norsk forskningsprosjekt. Artikkelen gir en mengde tall som er vesentlig for å forstå og diskutere dagens digitale barndom. Artikkelen er mer spesifikt rettet mot barns tilgang til og bruk av medier, ut fra en kvantitativ undersøkelse, men også rettet mot barns innholdsprefranser. Det samme gjelder hvordan den nye teknologien brukes, som til styrking av sosiale relasjoner og vennskapsbånd.

Artikkelen "*To stay or not to stay?*" – *that is the question: Rural youths' views living in Scandinavia* forfattet av Leo B. Hendry og Marion Kloep, begge knyttet til Institutt for psykologi, University of Glamorgan i Wales, tar for seg unges syn på egen oppvekst i Nord-Norge og Nord-Sverige. Artikkelen har både en kvantitativ og en kvalitativ tilnærming. Den viser bl.a. ved hjelp av narrasjoner hvordan de unge selv ser på sin nåtid og framtid på hjemstedet, om de ønsker å bli, reise ut, eller reise ut og vende tilbake.

"Svenske föräldrar och deras barn pratar bara med varandra ett fåtal minuter varje dag." Det er denne påstanden som granskes og diskuteres ut fra en folkloristisk tilnærming i artikkelen til Åsa Bartholdsson *Barns och föräldrars samtalstid - om sanningar och moralisk panik*. Hun analyserer ytringer om foreldrenes mangel på tid ut fra teoridanningen rundt rykte, sagn og moralsk panikk. Sannhetsforståelser av foreldrenes mangel på tid, sier Bartholdsson, kan ikke forstås uten at en kontekst av kulturelle forestillinger om barn, barndom og foreldreskap trekkes inn. Disse inngår i en dominant diskurs omkring forståelsen av familiens krise i den moderne samfunn, skriver hun.

Videre byr dette nummeret på en bokanmeldelse og et sammendrag av en doktoravhandling. Til slutt vil redaksjonen av *Barn* benytte anledningen til å invitere forskere på tvers av fag- og landegrensene i Norden som bidragsytere til tidsskriftet. Medvirkning fra både tidligere og nye forfattere av *Barn*, med ulik bakgrunn og forskjellig orientering, hilses velkommen. Ikke minst er flere bidrag fra kulturfagene ønsket.

Fra 2005 vil redaksjonen, som en prøveordning, tilby referee-ordning. Artikler bør fortrinnsvis være skrevet på et skandinavisk språk. Redaksjonen mottar fortsatt forskningsbidrag i en popularisert form, tilgjengelig for andre enn forfatterens egne fagmiljøer. Vi mottar også sammendrag av avhandlinger og prøveforelesninger i forbindelse med doktordisputaser. I tillegg mottar vi gjerne bokanmeldelser, debattinnlegg samt andre ytringer som angår barneforskning.

Fra redaksjonen

Kvalitet, relevans og god formidling er fortsatt de viktigste kriteriene for utgiveren av det nordiske tidsskriftet *Barn*. Vårt viktigste kjennetegn vil også i framtida være *aktualitet*, både for barneforskningen og ikke minst for *Barns* vide og sammensatte leserkrets.

For redaksjonen av *Barn* gjenstår helt til slutt å ønske sine lesere god lesning – og et godt nytt år.

Tora Korsvold